

Trudy Kunz in gesprek met Antoine Bodar

'Ik ben geboren voor de liefde'

Hij is geen lachebek, maar treedt het leven wel glimlachend tegemoet. Bidden geeft hem een zuiverder gevoel voor wat hij fout doet. Gevechten levert hij tegen agressie jegens hem en zijn verlangen naar een gezinsleven. "Ik voel het vaderschap in mij."

'Ik weet wat het is om verdriet te voelen.'

'Toen ik eenmaal gewijd was, brak de hel los.'

'Ik denk regelmatig: ik was liever normaal geweest.'

Zijn stemmig ingerichte woning ligt in hartje Amsterdam, maar in het zithoekje aan het hoge raam is het zo stil dat je je ver weg van de bewoonde wereld waant. Omgeven door metershoge, tot de nok toe gevulde boekenkasten – literatuur, kunst, filosofie, religie - drinken we droge witte wijn. Antoine Bodar (60) woont het grootste deel van het jaar in Rome. Op gezette tijden komt hij naar het vaderland, waar hij een veelgevraagd spreker is en regelmatig op de televisie verschijnt. Met zijn innemende lach, slanke postuur en smalle handen is de controversiële priester nog altijd een 'mooie jongen'.

- ZING

"Als ik vrolijk ben, begin ik van nature te zingen of te neuriën. In huis of op straat. Zacht, op de fiets of zo. Dat overkomt me toch wel veel. Van kinds af aan houd ik van Gregoriaans en ik heb het ook van kinds af aan gezongen. Vroeger heb ik zelfs zangles gehad. Het mooie van Gregoriaans is dat de sfeer van de tekst wordt ondersteund door de melodie. In het priesterhuis in Rome waar ik woon, ben ik vrij alleen. Soms heb ik dagen dat ik naar de radio luister – een muziekzender waarop nauwelijks gepraat wordt. Maar er zijn ook dagen waarop ik volledig van de stilte geniet. Stilte is natuurlijk ook een vorm van gezang. Vroeger heb ik ook wel Franse chansons gekocht. Ik was dol op mensen als Jacques Brel en George Brassens. Muziek is sowieso een grote troost in het leven. Je kunt erbij wegdromen, muziek brengt je in contact met je herinneringen, met je leven. Als kind heb ik een blauwe maandag viool gespeeld, maar ik deed het op school niet zo goed dus mijn vader zei: 'Moet jij niet gewoon je huiswerk maken in plaats van muziek?'. Ze dachten toen dat ik uitermate dom was, wat ik kennelijk ooit was. Maar dat is later wel bijgetrokken."

-VECHT

"Ik denk dat ik verplicht ben aan de Lieve Heer en aan mijzelf om te vechten. Vechten is een onderdeel van mijn leven, het geeft er zin aan. Het aanvaarden van mijn homoseksualiteit is natuurlijk ook een worsteling geweest. Ik gaf als jongen van zes al te kennen dat ik priester wilde worden en heb me daar tot mijn twintigste erg op gericht. Vervolgens ontdekte ik dat ik kennelijk niet normaal was. Anderen zagen dat al voordat ik het zelf doorhad en aangezien ik een oom heb die deze hoedanigheid ook kent – iets wat in die tijd echt vreselijk was – wist ik van mijn ouders dat mijn abnormaliteit zeer ongewenst was. En dan zag ik er ook nog zo uit dat

ik... hoe zal ik het zeggen... ik was een beetje een te mooie jongen, voor een man, dus ik trok nogal de aandacht. Ik lijd nog steeds erg onder het feit dat ik niet 'net als iedereen' ben. Ik heb het aanvaard en ik ben ook gelukkig geweest in de liefde, maar toen ik mezelf zeven jaar voor mijn priesterwijding wilde voorbereiden op een celibatair leven, heeft dat grote en pijnlijke gevolgen gehad. Ik moest afscheid nemen van de vriend met wie ik toen leefde. Dat gebeurde in de grootst mogelijke openheid en oprechtheid, maar het betekende voor ons beiden een groot verdriet. Die zeven voorbereidende jaren waren uiteindelijk rustige en betrekkelijk mooie jaren, maar toen ik eenmaal gewijd was, brak de hel los. Het 'linkse' kamp begreep niet dat ik priester werd in een kerk die homoseksualiteit veroordeelt en het 'rechtse' kamp vond dat ik als homo geen priester kon worden omdat homo's niet in staat zouden zijn kuis te leven. Die hoon heeft me sindsdien altijd achtervolgd en dat heeft mijn leven wel zwaar gemaakt. Daarom vind ik het prettig om in Rome in een zekere anonimiteit te leven. Soms denk ik: ik zou ook hebben kunnen trouwen en kinderen krijgen. Vroeger deden homoseksuele mannen dat, ook al strookte het niet met hun geaardheid. Maar in onze dagen zou ik een vrouw tekort hebben gedaan omdat ik waarschijnlijk niet voldoende gevolg zou hebben gegeven aan datgene waartoe een echtgenoot verplicht is. Wat ik buitengewoon vervelend vind in onze dagen, is dat homoseksualiteit als iets absoluuts wordt gezien, terwijl niemand volgens mij honderd procent homoseksueel is, zoals ook niemand voor honderd procent heteroseksueel is. Misschien wel in Noord-Europa en in Amerika, maar in zuidelijke landen ligt die grens zeker minder scherp. De agressie jegens mij vanuit de homowereld is enorm. Ik heb dreigbrieven gehad in de trant van: 'Verrader, we weten je te vinden.'. En dan zeggen ze dat Nederland zo tolerant is. In mijn ervaring is men juist zeer intolerant. Vroeger hield het me nooit zo bezig, maar sinds ik priester ben, denk ik regelmatig: ik was liever normaal geweest. Het lijkt me mooi om een huwelijksleven te leiden. Ik zegen regelmatig huwelijken in en toen ik in 2003 een korte periode verbonden was aan de Sint Jan in 's Hertogenbosch, doopte ik ook kinderen. Als ik die ouders dan met hun kind naar voren zag komen, deed me dat wel wat. Als ik geen priester was geworden, zou ik me kunnen voorstellen dat ik dat geluk ook gekend had. Ik voel het vaderschap in mij. In de tijd dat ik docent kunstgeschiedenis aan de Universiteit Leiden was, was ik in zekere zin ook 'vader' van al die kinderen. Ik vond het heerlijk om met ze om te gaan, vooral tijdens excursies. Dan was er bijna geen avond dat we niet met elkaar aten. Een eigen kind hebben, lijkt me heel bijzonder. Nu zou ik me dat wel kunnen voorstellen. Vroeger niet, het is in de loop van mijn leven gegroeid."

-HUIL

"Wat me nog niet zo lang geleden bijzonder verdrietig maakte, was het aangekondigde document van het Vaticaan waarin gesteld zou worden dat homofiele jongens maar beter geen toegang moesten krijgen tot de priesteropleiding. Een van de eerste dingen die ik daarbij dacht was: wat een geluk dat mijn vader deze vernedering voor zijn zoon niet meer hoeft mee te maken. Maar hard huilen, met lawaai erbij, overkomt mij bijna nooit. Dat wil niet zeggen dat ik de donkere kant van het leven niet ken. Integendeel, ik ben een geboren melancholicus en ik weet wat het is om verdriet te voelen. 'Mijn hart is in het zwart gekleed', zegt Charles d'Orléans in Het woud der verwachting van Hella Haasse. Dat zijn dingen die me erg aanspreken. Als je je, zoals ik, vaak afvraagt wat de zin van het leven is, dan voelt dat bijna als huilen. Vooral tijdens een periode van vermoeidheid. Dan wordt het ego kleiner en besef je des te meer: waarom zijn we er eigenlijk? Op de eeuwigheid zijn we niks, laten we ons zelf vooral niets wijsmaken.

Nadat ik in 1992 tot priester was gewijd, ging er een aantal deuren voor me dicht. Wegens mijn zogenaamd behoudende kerkopvattingen mocht ik vanaf 1996 niet meer preken in de Amsterdamse kerk De Krijtberg. Ongeveer tegelijkertijd werd mijn plaats aan de Leidse universiteit opgeheven. Dat waren twee behoorlijke klappen, dus in de binnenkamer van dit huis liggen nogal wat tranen over zaken die de afgelopen jaren zijn

gebeurd. Ik raakte in een depressie en belandde bij de psychiater. Die zei tegen me: 'Het zou veel beter voor u zijn als u naar het zuiden zou gaan.'. Daarom ben ik min of meer gevlucht naar Rome, om er te schrijven en te studeren. Die depressie had ook te maken met het feit dat de boog te lang gespannen was geweest. Ik was overbelast. Het is allemaal weer goed gekomen, maar soms – niet altijd - denk ik: voor mij hoeft het leven niet al te lang te duren. Ik vind het vaak zwaar. Ik wil wel blijven leven zolang mijn moeder leeft. Als zij dood is, valt er een soort last van mijn schouders. Dan hoef ik niet meer zo vaak naar Nederland en zal ik daar ook minder werk aannemen."

-BID

'Bidden is voor mij vooral: proberen met God te leven. Bij Hem te zijn, in Hem op te gaan. Het hele geloof begint bij het aangeraakt worden door Gods liefde. Daar kun je op ingaan door te bidden. Veel bidden maakt dat je een zuiverder gevoel krijgt voor datgene wat je allemaal fout doet. Ik heb bijvoorbeeld een scherpe tong en een scherpe pen. Soms zeg ik dingen gewoon te hard, vooral als ik moe ben en gespannen. Dan denk ik achteraf: heb ik wel genoeg rekening gehouden met de ontvanger? Het getuigt niet van de mildheid die ik eigenlijk zou willen hebben. Het is geen doodzonde, maar het is wel iets om bij stil te staan en in mijn gebeden om vergeving voor te vragen. Ik ken mensen die mij het leven heel zuur hebben gemaakt, maar ik heb altijd geprobeerd om voor die mensen te bidden. Dat gaat mij vrij gemakkelijk af. Haat ken ik niet en jaloezie ook niet. Dat is geen verdienste, ik probeer nu eenmaal altijd de harmonie te vinden. Ik kan wel eens boos worden en daar ook te ver in gaan, maar een eenmaal gegeven vriendschap blijft een vriendschap, daar ben ik heel trouw in.

Bidden betekent ook dankbaar zijn dat ik er ben en dat Hij de zin aan mijn leven heeft gegeven. Maar bidden is ook: Hem als de Alomvattende zeggen dat ik Hem eer. Ik vraag niet zoveel in mijn gebeden. Als je oprecht kunt bidden 'niet mijn wil, maar Uw wil geschiede', dan hoef je in wezen niets meer te vragen, want dan verlang je er als het ware naar dat je de wil van God wordt. Dat is mijn streven en dat geeft toch een grote stabiliteit in mijn leven."

- LACH

"Zonder humor zou ik het leven niet volhouden. Gelukkig heb ik een aantal vrienden en vriendinnen met wie ik veel kan lachen. Ook door de telefoon, dat vind ik heerlijk. Ik ben geen groot liefhebber van de vaderlandse komieken, maar soms moet ik wel eens lachen om Paul van Vliet, als hij 'Bram van de Kommune' speelt. En om de beroemde gehaktbal van Toon Hermans hebben we vroeger thuis ook erg moeten lachen. En om de typetjes uit Kopspijkers! Dat meisje dat de koningin nadoet... erg grappig. Maar om nu te zeggen: ik ben een lachebek – nee, in het geheel niet. Ik ben wel iemand die het leven glimlachend tegemoet treedt. Ik houd van ironie, maar ik hoop niet dat ik iets cynisch in me heb. Cynisme grenst aan bitterheid, terwijl ironie erop duidt dat je jezelf en anderen niet al te serieus wilt nemen.

Als ik een fantastische avond met vrienden heb gehad – dat hoeft niet met uitbundig gelach gepaard te gaan, maar lachen hoort er wel bij – dan krijg ik vaak de volgende dag de terugslag. De hoogte brengt de diepte voort. Ik weet dan dat ik een avond vroeg naar bed moet gaan, dan keert het evenwicht wel weer terug. In de moeilijke periode op weg naar het priesterschap moest ik een keer college geven over Kant, een ontzettend droge filosoof. In dat college hebben we erg gelachen, terwijl ik zelf in de opperste droefheid en grote onzekerheid verkeerde. Dat is typerend voor mij. In de periode dat ik depressief was, kon ik tijdens optredens heel vrolijk doen. Dat sluit aan bij wat je van clowns weet. Ik ben geen clown, maar van clowns weet je: dat zijn vaak hele bedroefde mensen."

-WERK

“Ik werk graag en hard. Het geeft zin aan mijn leven. Dat harde werken heb ik van thuis meegekregen. Mijn vader riep altijd: ‘Ga iets doen!’ als we maar even niets deden. Ik wil graag uitdragen wat ik heb gestudeerd en daarom heb ik aan de universiteit met ongelooflijk veel plezier lesgegeven. Daarom praat ik ook graag in lezingen en via de media over dingen die mij bezighouden. Vroeger gold voor veel mensen als ideaal dat je het onderste uit de kan haalde om jezelf cultureel te vormen. In zekere zin heb ik dat ideaal nog steeds voor ogen, voor mezelf en anderen: we zijn er niet toe geroepen om suf onderuit te leunen maar om ons te laten vormen en zo mogelijk ook weer anderen te vormen. Daarmee hoop ik tot het allerlaatst door te gaan.

Er is een periode geweest waarin ik heel duidelijk wist: ik ben een man die van zijn studeerkamer houdt en van zijn cel, en daarnaast van het podium en de collegezaal. Die twee waren redelijk met elkaar in evenwicht maar ik betrap me er nu op dat ik steeds meer neig naar die cel. Ik heb een zeker verlangen om er niet te zijn. Het heeft te maken met een steeds grotere relativering van mijn ‘ik’: Lieve Heer, wie ben ik nu eigenlijk? De bloem bloeit op en valt af. Ik vraag me regelmatig af of het geen tijd wordt om op te stappen en mijn plaats voor anderen vrij te maken. Die relativering blijkt ook uit het feit dat ik steeds meer van het hier en nu kan genieten. Als ik vanuit Rome een dag naar mijn zusje ga, die in Umbrië woont, dan ga ik gewoon in de trein zitten. Ik kijk uit het raam en zie hoe prachtig Umbrië is. Zo zou de hemel er misschien uit kunnen zien. Dan denk ik: wat is het een groot voorrecht dat ik vandaag in de trein zit, dat ik haar een bezoek ga brengen en daar een nachtje blijf. Ik kan dan ook heel goed niet lezen en beseffen: wat een vreugde dat ik er nu ben. Het heeft ook te maken met het meer toegroeien naar de kern van je leven. Ik ben natuurlijk heel dankbaar dat ik dit huis heb, al die boeken, enzovoort. Maar daar gaat het allemaal niet om. Ik kan ook volstaan met twee boeken in een kamer van twee bij drie.

In Rome heb ik een vaste dagorde. Ik blijf in de verborgenheid tot de klok van één. Dan lees ik, schrijf ik en bid ik. Om één uur is de gemeenschappelijke maaltijd. Die duurt vijftig minuten. Daarna ga ik voort met werken. Ik doe vaak een slaapje in de middag en dan doe ik vaak om zes uur de mis in de kerk waarnaast ik woon. Om half acht is de avondmaaltijd. Die duurt maar kort, twintig minuten. Daarna ga ik meestal weer aan het werk. Toch leef ik niet zo geïsoleerd als het misschien lijkt. Ik verkeer graag met mensen, hoe graag ik ook in mijn cel zit. Ik word nogal eens uitgenodigd of er komen vrienden langs. Dan zit ik 's avonds in het restaurant. En als ik in Amsterdam ben, ben ik daar in de eerste plaats voor werk, maar ik zie er ook mijn dierbaarste vrienden. En mijn moeder.”

- EN BEWONDER

“Bewonderen is ook een vorm van bidden. Aanbidden. Ik hoop dat ik dat mijn leven lang zal blijven kunnen: me niet alleen verwonderen over dingen, maar ook anderen kan bewonderen. Dat ik in het dagelijks leven kan blijven denken: dat vind ik een fantastische man of vrouw. Ik bewonder bijvoorbeeld de tegenwoordige paus om de prachtige boeken die hij schrijft. Dat iemand dat kan! En er zijn talloze kunstenaars die ik bewonder. De schilder Piero della Francesca, om maar iemand te noemen, of de schrijver J.-K. Huysmans. In de bijbel staat ‘acht de ander hoger dan uzelf’. Bewonderen is enerzijds de ander hoger achten en anderzijds hem gunnen dat hij andere dingen kan dan jij. Ik geloof zeer in vriendschappen die op deze manier aanvullend zijn: de een is hier goed in en de ander is in iets anders beter. Dat is prettig, want dan word je samen iets. Wanneer we elkaar meer zouden bewonderen in die aanvulling, zou de maatschappij er heel wat beter uitzien.”